

TEZE – v českém jazyce

Vzhledem k tomu, že se domnívám, že pro umožnění relevantního vývoje v rámci kriminologie je vedle sběru dat nejdůležitější těžiště poznávání uloženo v komparatistice a její metodologii, rozhodla jsem se ve své práci, pojednávající o kriminologických aspektech korupce, zaměřit zejména na srovnání právních prostředků upravujících boj s korupcí ve vybraných státech (a obecně organizované snahy boje proti korupci) s vyšším indexním číslem vnímání korupce, a se zřetelem na utváření korupčního prostředí, formování kriminogenních faktorů a motivační rozdílnosti různých pachatelů.

V rámci snahy o vytvoření

- přehledu co možná největšího objemu autentických názorů,
- nového názvosloví
- typologie a kategorizace různých kriminologických aspektů

jsem v průběhu posledních 3 let shromažďovala data přímo vyplývající z různých autorských výzkumů, zejména dotazníků, řízených hovorů a v neposlední řadě i experimentů. Tyto metody jsem použila v několika (v práci blíže popsanych) zemích, se zaměřením na situaci v ČR a zvláštním zřetelem na situaci v zemích, které tradičně získávají nízké hodnocení v indexu „CPI“, který je vytvářen společností Transparency International.

Diplomovou práci jsem pojala jako obecný úvod do problematiky z výše vytyčené oblasti (kriminologické aspekty korupce), která si klade za cíle zejména informovat osoby zájímající se o přehled hlavních kriminologických aspektů korupce a hlavních sektorů ve kterých se korupce vyskytuje, včetně základních ukazatelů a důsledků a umožnit tak orientaci v této oblasti, a to s důrazem na legální definice tohoto

fenoménu vytvářené různými státními i nestátními organizacemi. Práce obsahuje přehled hlavních institucí, které se zabývají prevencí a bojem proti korupci na nejen národní úrovni, zhodnocení jejich snah a představení posledního vývoje v těchto aktivitách.

Práci jsem rozdělila na 12 kapitol, které pojednávají nejprve v obecné rovině o tom, čím se vůbec kriminologie jako taková zabývá, následně představují několik pojetí a zásadních definic pojmu korupce, a pojmů bezprostředně souvisejících, aby pak pokročila k představení základních metod získávání kriminologických dat, jejich použití, organizací, které se profilují na poli boje s korupcí. Dále se zaměřuji na typologii pachatelů, dělenou jednak podle motivačních faktorů, dále podle četnosti i případného recidivy jejich aktivit, a to v souvislosti s hodnocením faktorů, které regulují (ať již směrem ke zvýšení nebo snížení této frekvence) výskyt korupčního jednání, jak u jednotlivých pachatelů, tak u různých státních zřízení. Brán v potaz byl zejména historický, politický a kulturní vývoj ve vybraných zemích.

V zájmu lepší využitelnosti (a struktury obecně) práce jsem do ní zahrnula přehled nejzajímavějších mezinárodně relevantních právních prostředků, předpisů a organizací, které působí v monitorované oblasti (snaha o zamezení nebo minimálně regulaci korupce) a díky kterým se lze lépe zorientovat na poli současných aktivit směřujícím k potlačení tohoto nebezpečného fenoménu, kterým korupce bezpochyby je. Domnívám se, že pouze skrze důkladné obeznámení se s obsahem tohoto jen obtížně definovatelného pojmu (jehož definice se navíc v průběhu posledních let neustále mění, s cílem poskytnout všeobjímající a zároveň pokrytím vyčerpávající a obecně účelnou definici, která by umožnila pojímat - a díky tomu dala i možnost postihu - veškeré korupční aktivity se všemi jejich rozličnými odrůdami a ve všech jejich podobách. Je možné postoupit dále ve snaze korupci eliminovat.

Ve svém výzkumu jsem se zaměřila zejména na následující:

Primárním cílem bylo zjištění obecného povědomí dotazovaných subjektů o dvojím aspektu zkoumané problematiky s ohledem na kriminologická kritéria.

- i. Informovanost o situaci v zemi respondenta.
- ii. Informovanost o právních předpisech, definicích a organizacích zaměřujících se na boj proti korupci v zemi respondenta.

Dále měl za úkol každý respondent zodpovědět otázky ze dvou košů:

- i. Dotazy které směřovaly zejména na popis situace výhradně dle pocitů a subjektivních vnímání respondenta,
- ii. Dotazy, které směřovaly na osobní zkušenosti nebo informace z první ruky, kde respondent svou odpověď zároveň podkládá relevantním zdrojem.

Jedním z nejdůležitějších poznatků pro účely tohoto výzkumu bylo, že mimo skupinu 1 a částečně i 2 (popis skupin v práci samotné) byli respondenti jen velmi málo informovaní o obsahu pojmů, se kterými se setkávali v dotaznících a to přes to, že to jsou pojmy běžně používané v médiích i jiných než pracovních sférách života respondentů.

Velmi zajímavá byla situace v Polsku a Kazachstánu, kde jsem měla možnosti opakovat výzkum v rozmezí jednoho roku. (2007 a 2008 – Polsko a 2008 a 2009 Kazachstán). Skupina respondentů, která již odpovídala na dotazník v předchozím roce, kterému předcházela, případně, po kterém následovala informační přednáška seznamující respondenty se základním pojmovým aparátem vykazovala pokročilejší míru jak znalostní tak dovednostní, co se týče aplikace předestřené terminologie na uměle vytvořené případy k řešení. Hlavním cílem bylo zjistit, zda respondent pojmově a obsahově chápe danou oblast, a je schopen přijít s alternativním řešením např. obchodní situace, nežli užití korupčního jednání, přitom ovšem s jednoznačným cílem

který by mu umožnil dosáhnout stejného nebo lepšího hospodářského výsledku. Dalším zajímavým zjištěním byl fakt, že respondenti, kteří již prošli I. fází experimentu vykazovali vyšší míru kreativity při právě řešitelské části druhé fáze experimentu. Z původní rezignace a defétismu (situace nelze vyřešit, dojem že bez použití korumpujících aktivit není možné uspět na trhu atd.) se majorita respondentů dostala do kreativnějšího a informovanějšího módu uvažování, v jehož důsledku byly nalezeny pro neinformované respondenty překvapivá obchodní řešení nabízející příznivý výsledek například při navýšení délky sledovaného hospodářského cyklu.

Pouze dílčím úspěchem bylo přiznání cca 2% respondentů (globálně) k participaci na aktivní nebo pasivní formě úplatkářství, ačkoliv reálné číslo by podle všech ukazatelů mělo být přinejmenším desetinásobkem.

Co se týče zhodnocení úspěchů v dosažení vytyčených cílů práce, nejprve tyto uvedu a následně zhodnotím jejich dosažení.

Základními cíly této práce bylo zejména objasnit:

- Co je “korupce”, pomocí různých právních definicí, případových studií, a pozorování změn obsahu tohoto pojmu skrz linie korupce vytyčené teorií i akademickou a jinou praxí. (1)
- Které kriminologické faktory slouží ke zvýšení motivace jedince k účasti na korupčním jednání a které nástroje mohou toto regulovat. (2)
- Jak různé organizace a vlády řídí své snahy o snížení kriminality v této oblasti a s jakými výsledky se setkávají a jaké jsou plány těchto organizací nebo institucí do dalších etap boje s korupcí. (3)

- Různé druhy korupčního jednání, se kterými se společnost setkává a snaží vypořádat, a přehled kriminologických aspektů které přispívají k zvyšování počtu pachatelů. (4)

S přiblížením prvního cíle jsem se vypořádala v kapitolách 1 až 2 a to skrze postupné objasňování následujících pojmů: kriminologie, kriminologické experimenty, sběr dat v kriminologii, profilování pachatelů pro účely kriminologie, korupce, uplácení, korupční jednání, úplatek, veřejný činitel a jiné. Zaměřila jsem se zejména na pojem korupce, kterýžto pojem je velmi složitě definovatelný tak, aby zahrnoval a tím pádem umožnil i postihovat všechny druhy a odrůdy korupčního jednání, včetně všech jejich nuancí a způsobů provádění, které jsou v dnešní (moderní, technologicky velmi vyspělé a s rychle pokračujícím vývojem) době velmi pružné, častokrát pružnější než reakce příslušných orgánů a organizací a kriminologie se tak zejména v této oblasti setkává s povážlivou možností zkreslování dat, vzhledem k tomu jak velkou poměrnou část tvoří tzv. latentní (skrytá) kriminalita v oblasti korupce a korupčního jednání. Známé rčení “kde není žalobce, není soudce” se zde uplatní ještě o to více, že situace která zahrnovala korupční aktivity si často jako svou oběť bere “pouze” celou společnost, tedy chybí činitel konkrétní oběti, dochází k zamezení toku informací příslušnými směry a hlavně dochází k rozmělnění uvědomování společenské odpovědnosti a příslušnosti, v čemž důsledku je následně obecně prezentovaná spíše letargie, než proaktivní účast na této tématice.

Zejména v Azerbajdžánu jsem se setkala s tím, že účastníci experimentů a respondenti dotazníků exhibovali velkou míru smíření se stávající situací, z velké části figuroval za jejich pasivitou strach z postihu a nemožnosti dovolání se spravedlnosti, ze zbytkové části pak pasivita zapříčiněná jakýmsi nihilistickým postojem ohledně možnosti změny situace na regionální úrovni. Vrcholem zapojení se do boje s korupcí je pak pro mnoho respondentů jejich vlastní pasivita, co se týče korupčního jednání: tím, že se vyčlení ze skupiny těch, kteří se přímo účastní takových aktivit umožní svému svědomí zažívat pocit, že jsou bojovníky proti korupci. Jejich přínos je jistě nemalý, ovšem v rámci osvěty bylo potřeba zdůraznit, že toto je pouze první fáze, jakýsi první krok na

pomyslné cestě k radikálnímu snížení korupce v Azerbajdžánu a vytvoření transparentní struktury zejména státního aparátu.

Jednotlivé kapitoly:

V **první** kapitole jsem si vytyčila cíl objasnit pojem “kriminologie” a počátky jejího vývoje a formování. Zaměřila jsem se na obecný přehled, s detailněji rozvedeným přehledem kriminologie a jejího vývoje, zejména vzhledem k používání experimentů jakožto hlavního prostředku sběru dat.

V **druhé** kapitole jsem se již zaměřila výhradně na pojmy vztahující se k předmětu této práce, jejich objasnění a předložení hlavních institucí a organizací, které se touto problematikou zabývají. Objasnila jsem obsah pojmu “korupce” a to skrze definice různých organizací, nebo právních dokumentů, které shledávám zásadními pro pochopení definice tohoto pojmu. Zvláštní zřetel jsem věnovala organizaci Transparency International a nástrojům, které TI používá, a následně i Organizaci Spojených Národů a Interpolu, jakožto (dle mého názoru) vůdčích uskupení, které se zabývají bojem proti korupci na mezinárodní úrovni. Ve druhé kapitole jsem zároveň představila některé zajímavé akademické počiny poslední doby, s úmyslem zdůraznit potřebu vývoje vzdělávacích programů právě v této oblasti.

Třetí kapitola se již zaměřuje na čistě kriminologické aspekty korupce, a to na její vznik, dělení, příčiny a faktory ovlivňující její výskyt, růst, intenzitu a podoby. Hlavní snahou této kapitoly bylo nalézt odpovědi na otázky, zda je korupce fenoménem pouze poslední doby, nebo jak růst korupce souvisí s růstem nebo poklesem HDP v jednotlivých zemích, či dokonce regionech, jak souvisí výsledky sběru kriminologických dat s kulturou, historií a politickým režimem zkoumaného státního zřízení. V této kapitole jsem předložila hlavní teorie zodpovídající výše zmíněné otázky, dále jsem přdestřela hlavní dělení korupce dle několika významných zdrojů, které jsem doplnila

o dělení autorské. Zvláště jsem se zaměřila na zkoumání kategorií pachatelů z oblasti korupce vzhledem ke dvěma faktorům:

1: motivace

2: příležitost.

Pokusila jsem se kategorizovat korupci z hlediska motivace pachatele a vytvořit spojnici k jejímu nárůstu, v situacích kde hlavní motivací je

A. zisk,

B. zamezení nepříjemných následků.

V této kapitole jsem také uvedla několik teorií pracujících s motivací korupce odvíjející se od základní premisy Beckerova ekonomického modelu zločinu – tj. výnos ze zločinu je vyšší než případný postih. Vzhledem k tomu, že toto pokládám za základní pravdivou myšlenku v této oblasti, plně použitelnou a aplikovatelnou na oblast korupce, jsem se v kapitole čtvrté (následující) zaměřila na faktory snižující výskyt korupčního jednání v lidské společnosti.

Kapitola **čtvrtá** se tedy zabývá hlavně prevencí korupčního jednání a předložila jsem v ní základní aspekty úspěchu takové snahy. Jedním z nejnáročnějších úkolů je tedy prolomit bariéru ekonomické výhodnosti, premisy z Beckerova modelu, o tom, že korupce se vyplácí. V tomto ohledu je velmi přínosné zdůraznit snahy organizací zmiňovaných v kapitole 2, které proti korupci aktivně bojují. Toto jsem udělala v kapitole 4 jednak jednoduchým výčtem nástrojů, které pomáhají v boji proti korupci a to jednak na úrovni prevence samotné, tak i na úrovni odhalování korupce, ve snaze zamezit nárůstu tzv. latentní korupce, která je ve svých číslech signifikantní a díky níž není možné sestavit skutečně reálné přehledy korupčního jednání, které by šlo účelně využít k formování lépe fungujících kontrolních struktur ve státní i nestátní sféře lidské činnosti. V jedné z podkapitol kapitoly 4 představují blíže zejména koncept funkce “whistleblower”, ve které spatřuji velký potenciál, jakožto účinného kontrolního

mechanismu, ale zároveň je nutné si uvědomovat, že koncepce této funkce je zcela vzdálená zejména post-komunistických zemím s tradicí negativně vnímaného fungování jakékoliv “oznamovací” (udávací) instituce/osoby. Právě ve spojení takové funkce s těmito konkrétními zeměmi je důležité neopomíjet historické a kulturní okolnosti, které přispívají k lepšímu/horšímu využívání této specifické kontroly a pouze s ohledem na postupnou, dlouhodobou snahu mohou být efektivně integrovány do pracovní kultury post-komunistických zemí.

Dalším nástrojem prevence, který považuji za důležitý a zároveň velmi účinný v předcházení nárůstu korupce je tzv. interní soubor pravidel etického chování. Požadavek na implementaci (a primárně samozřejmě vůbec jeho vytvoření v každé societě) tohoto dokumentu a jeho využívání v prevenci i kontrole v oblasti korupce byl stanoven několikaletými mezinárodními organizacemi a legitimně upevněn v několika právních dokumentech, které se dotýkají signatářských zemí (včetně ČR). V tomto ohledu je např. ČR ještě stále velmi pozadu za žádoucím stavem, jelikož tyto soubory (pravidel etického chování) buď vůbec chybí (zejména ve státní sféře) anebo nejsou implementovány vhodně, či chybí kontrolní mechanismy které umožňují legitimní inspekci která má za účel zjistit, zda jsou stanovená pravidla skutečně dodržována. Jako další aspekt, výrazně snižující možnost funkčnosti interních pravidel etického chování vnímám nevhodnou nebo přinejmenším nedostatečnou presentaci hlavních zásad chování a osvětu, s absencí důsledného a opakovaného tréninku zaměstnanců, na které se pravidla vztahují tak, aby se minimalizoval prostor nepochopení a zároveň podcenění významu existence takového dokumentu. Naprostou samozřejmostí by mělo pak být propojení jednání přičící se pravidlům uvedeným v interních etických kodexech s postihem v rovině pracovně-právní, s možností ukončení spolupráce s jedincem, který jednal v rozporu s vytyčenými pravidly. Právě čtvrtá kapitola toto zdůrazňuje a přináší přehled dosavadních snah v této oblasti v globálním i lokálním měřítku.

Pátá kapitola se zabývá subjektem deliktu, tedy pachatelem, z hlediska kriminologického, tedy se zřetelem na činnost profilování pachatele, (ať již přestupku, jiného správního deliktu, trestného činu, nebo “pouze” jen disciplinárního deliktu), metodu profilování samotnou, včetně historie jejího vývoje, a následně tato kapitola přináší dělení (kategorizaci) pachatelů a stručný přehled základních charakteristik pachatele z oblasti korupce včetně jejich dělení. V této kapitole jsem se opřela o vlastní názvosloví a výzkum, a vytvořila základní dělení včetně následné sub-kategorizace, z dvou primárních hledisek: motivace a četnosti korupčních aktivit a to včetně přehledu faktorů, které ovlivňují intra-kategorický pohyb. Své pojmosloví a teoretické dělení jsem založila především na poznatcích z vlastního výzkumu, experimentů prováděných v této oblasti v letech 2006-2009, řízených pohovorů a sběru dat pomocí zejména dotazníkové metody. V této kategorii se tedy objevují výhradně autorské kategorie a teoretická dělení.

V **šesté** kapitole jsem se soustředila na představení hlavních sektorů, kde je korupce, dle mého názoru, nejničivější s ohledem na své důsledky pro zdravé fungování společnosti. Těmito sektory jsou:

1. Vzdělávání
2. Média
3. Zdravotnictví
4. Policie
5. Sport
6. Politika
7. Veřejná správa
8. Privátní sektor - podnikání

Sektory nejsou řazené podle důležitosti, nicméně na první místo stavím vzdělávání, jakožto kategorii, která má dvojí význam a důležitost v této (šesté) kapitole. Význam v prvním (širším) smyslu spatřuji v tom, že pouze v nezkorumpovaném vzdělávacím systému, jakožto jednoho z hlavních činitelů utváření lidské osobnosti a charakteru, je možné zdravě působit na jednotlivé vzdělávané osoby a vytipovat jim zásady etického chování pomocí etických postupů prezentovaných vyučujícími a akademickou institucí samotnou. Význam v druhém (užším) smyslu pak spatřuji v tom, že je do povinného vzdělávání nutné zařadit předměty, nebo minimálně obsah jejich osnov, které by umožnily studentům seznamovat se s obsahem etiky, etického postupu, myšlení a chování již od útlého věku, a zároveň je nutno do nabízených oborů vzdělávání zahrnout i obory které by vzdělávaly profesionály se záměrem pracovat v oblasti prevence a odhalování korupce a korupčního jednání a to cross-žánrově, se zaměřením na politiku, media, vzdělávání, soudnictví, policejní služby a další, aby takoví jedinci s tímto získaným vzděláním mohli působit na více úrovních a mezi-spektrálně. Dosud v ČR takový program chybí, a za vzděláním tohoto typu je třeba vycestovat do zahraničí, ačkoliv ve světě je zařazení podobných vzdělávacích programů do nabídky vysokých škol již běžným úkazem. Velkým ukazatelem potřeby takových oborů je i momentální snaha Interpolu o otevření proti-korupční akademie. (viz kapitola 2) a obecný nárůst zakládání podobných samostatných institucí. V podsekcí vzdělávání jsem shrnula jak znaky korupce ve vzdělávání, tak důsledky takové situace s ohledem na fungování lidské společnosti. V podsekcí média jsem se zaměřila na důležitost existence svobodných médií, které mohou (i) – svobodně prošetřovat jakýkoliv sektor, o němž by informace podávané skrze mas-media sloužily veřejnému zájmu, a (ii) – svobodně tyto informace podávat. K tomuto je třeba zdůraznit provázanost politiky, veřejné správy a mediálních postupů, a je třeba nejen vytvářet ale i důsledně kontrolovat v jakém rozsahu jsou jednotlivá média kontrolována, případně jaký tlak je na ně vyvíjen. V podsekcí zdravotnictví jsem korupci v tomto sektoru nejprve kategorizovala a představila vnitřní členění korupčních aktivit ve zdravotnictví, a následně, stejně jako v předchozí podsekcí představila znaky a důsledky výskytu korupce v tomto sektoru. V další podsekcí šesté kapitoly jsem předeštlá

problematiku korupce v policejních službách, se zvláštním zaměřením na výsledky vlastního výzkumu prováděného formou dotazníků a zdůrazněním aspektu vzoru a kontroly, formující úroveň důvěry občanů ve svůj stát a jeho představitele. Toto jsem vyjádřila jednoduchou rovnicí, při které úroveň důvěry občana ve stát klesá přímo úměrně se zvyšujícím se výskytu korupce v sektoru policejních služeb, vzhledem k tomu, že občan za A – je méně ochotný spolupracovat s představiteli systému, který se díky korupci stává nepředvídatelný, neovladatelný a nekontrolovatelný, a za B, díky faktu že tyto představitele vybírá do funkce stát sám skrze svou správu, občan logicky snižuje svou důvěru v obecnou schopnost státu jakožto aktivního uceleného organismu starat se o řádnou kontrolu a “správu” věcí svých. V další podsekcí jsem se zaměřila na korupci ve sportu, a to skrze pohled jednak volnočasových aktivit a dále demonstrací jak státní kontroly skrz různá pravidla, dozorující organizace atd., tak vyspělostí společnosti kterou reprezentují jednotliví sportovci, týmy, a osoby zúčastněné. Korupce ve sportu úzce souvisí s korupcí v médiích a může sloužit jako informativní průřez pro pozorovací účely. Poslední dvě podsekcce byly věnovány náhledu do sektoru veřejné správy a politiky a korupce v ní. Jako předešlé sektory, i v těchto jsem se zaměřila na přehled znaků korupce v této oblasti a praktické důsledky tohoto jevu pro společnost. S ohledem právě na tuto sekci jsem následující podsekcí (obecný přehled) věnovala zaměřením Česku a situaci v něm. Situaci, která přímo reflektuje snahy ČR o účinný boj proti korupci. V této podsekcí jsem se věnovala, jak národním pramenům které upravují korupční jednání a aktivity s ním spojené, tak chybějícím právním ustanovením, a to při zvážení i právních předpisů, které dosud nejsou účinné.

V **sedmé** kapitole, nazvané “sběr kriminologických dat” jsem je věnovala nejprve výčtu metod sběru dat, které kriminologie nejvíce využívá, a následně jsem se zaměřila na metodu, kterou jsem i já využila nejvíce při formování podkladů k této práci, tedy na metodu dotazníkového sběru dat. S tímto úzce souvisí další (**osmá**) kapitola, nazvaná “autorský výzkum”, ve které jsem shrnula poznatky, které jsem učinila během několikaletého sběru dat, pro tuto práci. Po úvodním seznámení s vytyčenými cíli a oblastmi výzkumu jsem se zaměřila na přehled výsledných dat, v rámci regionů, na které jsem se při svém výzkumu soustředila. Vybrala jsem si země s nízkým korupčním

indexem (CPI, dle TI) a to sice: Azerbajdžán, Rusko, Kazachstán, Polsko. Svůj výzkum jsem provedla na respondentech rozdělených do 4 různých skupin, podle jejich vzdělání a praktickými zkušenostmi z oblasti souvisejících s účelem výzkumu, tj. seznámení se s mírou vnímané korupce v oblastech, které jsou většinou vnímané jako rizikové (státní správa, policejní služby). Díky tomuto dělení jsem mohla vysledovat, jak respondent se správným pojmovým aparátem vnímá korupci a korupční jednání i tam, a takové, které respondent bez relevantních znalostí označí za běžné, bezproblémové, normální, neodporující stanoveným pravidlům. Většinová chyba je v posouzení fenoménu “přislíbeného” úplatku, nebo úplatku zprostředkovanému, či úplatku, který nespočívá ve věcné formě, je nehmotný, např. typicky zprostředkovaná výhody ve formě zprostředkování obchodu, či pracovního místa. Také bylo přínosné srovnat výsledky dotazníků mezi totožnými respondenty v horizontu roku, při opakování dotazníku. Pojmový aparát již byl doplněn u všech respondentů, a čísla vyplývající ze skupiny laiků a ze skupiny odborníků se již tedy velmi podobala. Tento závěr podpořil mou teorii, že konkrétně pro tuto oblast výzkumu je potřeba zohlednit vzdělání či znalosti respondenta a dotazník, který má sloužit relevantním kriminologickým účelům klást až po doplnění základního informačního aparátu, každého respondenta. Pomocí opakovaného výzkumu mi také bylo umožněno navázat na legislativní změny v konkrétních zemích a zhodnotit úspěch použitých právních prostředků.

Devátou kapitolu jsem nazvala “učme se skrze pozorování” - pomocí nahlédnutí do systémových i právních nástrojů boje s korupcí, používaných v jiných regionech či státech je nám umožněno vzít si za příklad nástroje, které mají určitou prokázanou míru účinnosti a vzít si za příklad metodu “sharing best practices” – sdílení nejlepších praktik – metodu která se často používá v privátním sektoru jakožto snížení rizik při používání neznámých, potenciálně nefungujících metod, a naopak využívání již prověřených fungujících taktik a nástrojů. Množství celosvětově využívaných nástrojů je nepřehledné, já jsem si pro inspiraci zašla do Jihoafrické republiky, země, která má s korupcí velké problémy a kde je patrný značný vývoj poslední doby a snahy

mezinárodních i místních organizací o zlepšení situace. Proto v deváté kapitole představuji registr pro “tender defaulters” (narušitele tendrů) – nástroj, který by se velmi dobře uplatnil a měl uplatnit i v České republice, kde v oblasti tendrů spatřuji jednu z nejvíce rizikových a korupcí napadených oblastí.

V **desáté** kapitole jsem se rozhodla uvést do své práce praktické případové studie, týkající se korupce, z posledních let, a to konkrétně studie týkající se korupce v privátním sektoru, konkrétně v obchodu. Důležitým aspektem této demonstrace je postavení do popředí hlavní zásady v které spatřuji význam posunu právních úprav v rámci jednotlivých státních zřízení s takovým nastavením, aby se potvrdil výrok, že korupce se jednoduše nevyplatí, a tím se popřel základní axiom Beckerova ekonomického modelu, o jedinci, který se dopouští zakázané činnosti proto, že mu to přináší zisk, který převyšuje podstoupené riziko, v rámci jednorázové odplaty a zároveň při zohlednění pravděpodobnosti dopadení. Za zajímavé případy považuji případy Wilbros Group, Lucent technologies, Siemens a.g, což jsou případy, které skutečně mění historii postihů za korupční jednání tak, že jednoznačně do světa vysílají zprávu, že korupce se nevyplatí. Toto považuji za klíčový bod, protože i ve svém vlastním výzkumu jsem zjistila, že mnoho manažerů odpovídá tak, že riziko (sankce) které firma podstupuje korupčním jednáním je mnohonásobně vyváženo (převáženo) momentálním i budoucím hospodářským výsledkem, kterého tím firma dosáhne. Pomocí výše zmíněných případových studií jsem prokázala, že tento trend se alespoň v některých jurisdikcích mění a je kladen velký důraz na popření této populární myšlenky.

V **jedenácté** kapitole jsem se zaměřila na přehled obecné situace v dalších vybraných zemích (Gruzie, Čína) které se snaží dát najevo svou snahu o postup a vývoj na úrovni národního řešení tohoto ničivého fenoménu, zemí které mají relativně dobré hodnocení na škále CPI TI (Austrálie) ale které se přesto více než platně zapojují do globálního boje s korupcí, a dále přehled moderních institucí, akčních plánů a právních prostředků pomáhajících kontrole korupce se začleněním přehledů plánů a kroků na nejbližší časové období. Za zvláště zajímavou považuji skupinu ACN – anti korupční

skupinu spojující východní Evropu a centrální Asii a o její existenci, cílech a plánech informuji právě v této kapitole.

Dvanáctá kapitola této práce je pak závěrem, který dělím na dvě části – část shrnutí a část doporučení. V podsekcí shrnutí jsem zhodnotila, zda se mi podařilo dosáhnout předem vytyčených cílů této práce, podat čtenáři základní informační aparát, orientaci v problematice kriminologických aspektů korupce, a možnost seznámit se s organizacemi, právními dokumenty a jinými nástroji, které se uplatňují v celosvětovém boji proti korupci. Domnívám se, že práce podává v tomto ohledu ucelený přehled umožňující základní orientaci v problematice, včetně seznámení se s podstatnými definicemi a směry vývoje.

Cíle práce byly stanoveny na objasnění:

- Co je “korupce”, pomocí různých právních definicí, případových studií, a pozorování změn obsahu tohoto pojmu skrz linie korupce vytyčené teorií i akademickou a jinou praxí. (1) - ***cíle dosaženo***
- Které kriminologické faktory slouží ke zvýšení motivace jedince k účasti na korupčním jednání a které nástroje mohou toto regulovat. (2) ***cíle dosaženo***
- Jak různé organizace a vlády řídí své snahy o snížení kriminality v této oblasti a s jakými výsledky se setkávají a jaké jsou plány těchto organizací nebo institucí do dalších etap boje s korupcí. (3) ***cíle dosaženo***
- Různé druhy korupčního jednání, se kterými se společnost setkává a snaží vypořádat, a přehled kriminologických aspektů které přispívají k zvyšování počtu pachatelů. (4) ***cíle dosaženo***

V podsekcí nazvané “doporučení” pak shrnují hlavní body, jejichž důležitost považují za klíčovou s ohledem na informace vyplývající z této práce a které vyplynuly z dosažení jednotlivě stanovených dílčích cílů.

Za tyto body považují:

- Adopci pravidel etického chování ve všech sektorech veřejné služby.
- Implementaci účinných kontrolních nástrojů a mechanismů
- Zřízení více vzdělávacích universitních programů zahrnujících předměty kriminologie, kriminální spravedlnost, boj proti korupci, a etika chování/jednání
- Implementaci procesů vzdělávání a školení zaměřených na “anti-bribery” (boj s korupcí a politiku odmítání úplatkářství), do každého procesu přijímání osob do veřejné služby a zajistit pravidelné opakování takových školení.
- **Začít na vrcholku pyramidy** – změny musí přijít z výše. Vedení a veškeré jeho úrovně musí prezentovat morální hodnoty shodující se s pravidly etického jednání a ve všech aspektech minimálně svého profesního života užívat pouze kroky v souladu s vytyčenými cíly. Tyto kroky by pak měly být plně transparentní, s možností kritiky, komentářů, zpochybnění, náhledu veřejnosti a v případě porušení by měl každý takový představitel být vystaven společenskému odsouzení a zároveň přijmout negativní a dostatečně tvrdé důsledky svého jednání.